

Ohjeet:

Sähköisessä kyselylomakkeessa voi liikkua edestakaisin painamalla Edellinen- tai Seuraava -painikkeita. Kysely on mahdollista lähettää vastaamatta kaikkiin kysymyksiin, mutta osa kysymyksistä on merkitty pakollisiksi. Mahdolliset kysymyksiin annetut perustelut huomioidaan vastauksia analysoitaessa. Kyselyssä on runsaasti vastaustilaa lausujien vapaamuotoisille kommenteille. Vastauksia on mahdollista muokata ennen kyselylomakkeen lähettämistä. Kyselyn voi tarvittaessa keskeyttää painamalla Keskeytä-painiketta ja jatkaa vastaamista myöhemmin. Keskeytä-painikkeesta kysely vie automaattisesti sivulle, jossa on linkki jatkettavaan kyselyyn. Sivulla voi myös lähettää linkin sähköpostiisi. Viimeisen kysymyksen lopussa on Yhteenvedo-painike, josta pääset tarkastelemaan laatimiasi vastauksia. Yhteenvedosivulta pääset muokkaamaan (Muokkaa vastauksia -painike) ja tulostamaan (Tulosta-painike) kyselyn. Tämän jälkeen kysely pitää vielä lähettää.

Vastauksien lähetys: Kun kyselyyn vastaaminen on valmis, paina kyselylomakkeen yhteenvedosivun lopussa olevaa Valmis-painiketta. Lähettämisen jälkeen kyselyvastausta ei ole enää mahdollista täydentää tai muokata.

Sähköpostin liitteenä on mukana tekstitiedostoversio, jota voi käyttää lausuntopyyntöä käsittelemisen helpottamiseksi. Toimielimen käsittelyssä voidaan noudattaa esimerkiksi menettelyä, jossa lausuntoa työstetään tekstitiedostomuotoisena ja käsittelyn lopuksi tekstitiedostoon laaditut vastaukset syötetään kyselyyn.

Lausunnot pyydetään toimittamaan sosiaali- ja terveysministeriöön 15.12.2017 klo 16.15 mennessä. Annetut vastaukset ovat julkisia. Lausuntoyhteenvedossa otetaan huomioon vain määräaikaan mennessä saapuneet lausunnot.

Sähköisen kyselyn Internet-osoite: <https://www.webpolsurveys.com/S/5BA5D60FC3D317A3.par>

Lisätietoja lausuntopyyntöstä antavat:

Osastopäällikkö ylijohtaja Kirsi Varhila, p. 02951 63338, s-posti kirsi.varhila@stm.fi
Hallitusneuvos Pirjo Kainulainen, p. 02951 63092, s-posti pirjo.kainulainen@stm.fi
Hallitusneuvos Pekka Järvinen, p. 02951 63367, s-posti pekka.jarvinen@stm.fi
Hallitussihteeri Maria Porko, p. 02951 63417, s-posti maria.porko@stm.fi

Kyselyn tekniseen toteutukseen liittyvät kysymykset:

Suunnittelija Henriikka Tammes, p. 02951 63182, s-posti henriikka.tammes@stm.fi
Projektisihteeri Jaana Aho, p. 02951 63395, s-posti jaana.aho@stm.fi
Osastosihteeri Maria Outinen, p. 02951 63589, s-posti maria.outinen@stm.fi

TAUSTATIEDOT

Vastaajatahon virallinen nimi: Elinkeinoelämän keskusliitto
 Vastauksen kirjanneen henkilön nimi: Vesa Rantahalvari
 Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot: vesa.rantahalvari@ek.fi
 Lausuntopyyntöä käsittelevä päivämäärä toimitelmässä
 Toimielimen nimi

Onko vastaaja*

kunta
 sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
 sairaanhoitopiiri
 maakunnan liitto
 muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin
 valtion viranomainen
 järjestö*
 yksityinen palveluntuottaja
 joku muu

Kysymykset

Kysymyksiä valinnanvapauslain tavoitteista

Kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen tavoitteena on kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä hillitä palveluista aiheutuvien kustannuksien kasvua 3 miljardilla eurolla vuoteen 2029 mennessä. Valinnanvapauslain tarkoituksena on edistää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palveluntuottaja, parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua sekä vahvistaa palvelujärjestelmän kannusteita kustannusvaikuttavaan toimintaan ja jatkuvaan kehittämiseen.

1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

- a. **kyllä**
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

EK:n näkemyksen mukaan asiakkaan valinnanvapauden lisäämiseen pohjautuvalla uudistuksella voidaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja niiltä osin, kuin tämä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluin on mahdollista. Käytännössä terveys- ja hyvinvointieroja voidaan kaventaa lisäämällä tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, parantamalla palvelujen saatavuutta, lisäämällä niiden käyttöä palveluista hyötyvien väestöryhmien keskuudessa sekä parantamalla palvelujen vaikuttavuutta.

EK katsoo, että asiakkaan mahdollisuus valita palvelujen tuottaja on tarkoituksenmukainen keino turvata eduskunnan perustuslakivaliokunnan korostama oikeus palvelujen saamiseen. Nykymallissa palvelujen saaminen on ollut osin puutteellinen vajavaisen tarjonnan takia. Valinnanvapaus on myös tärkeä keino turvata niin ikään perustuslakivaliokunnan tärkeänä pitämä kansalaisten yhdenvertaisuus palvelujen saamisessa.

Perustason palvelujen saatavuus ja laatu sekä perustason palveluntuottajan (sote-keskuksen) toimesta tapahtuva asiakkaan/potilaan tilanteen kokonaisvaltainen haltuunotto ovat keskeisiä tekijöitä väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa. Valtaosin kiinteään korvaukseen pohjautuva rahoitus yhdessä toiminnan tuloksellisuuteen sidottujen erien kanssa kannustaa sote-keskuksia ottamaan erityisesti paljon palveluita käyttävien henkilöiden tilanne kokonaisvaltaisesti haltuun ja huolehtimaan palvelukokonaisuuden horisontaalisesta ja vertikaalisesta integraatiosta asiakkaan tarpeiden perusteella. Valinnanvapaus antaa asiakkaalle mahdollisuuden valita omaa palvelutarvettaan parhaiten vastaava tuottaja. Rahoitusmalliin liittyvät kannustimet tekevät asiakkaan valinnat merkityksellisiksi palveluntuottajalle, jonka on tehtävä parhaansa tuottaakseen palveluja, joiden laatuun ja saatavuuteen asiakas on tyytyväinen, ja samalla toimittava niin, että saatu rahoitus riittää palvelujen tuottamiseen.

Maakunnalla on asemansa (järjestäjä ja rahoittaja) kautta tietojärjestelmien avulla erinomaiset mahdollisuudet seurata perus- ja erikoistason toiminnan tarkoituksenmukaisuutta ja ohjata sitä tarvittaessa tavoitteiden mukaiseen ja vaikuttavaan suuntaan. Tarvittaessa maakunta voi puuttua palveluntuottajien epätarkoituksenmukaiseen tai muuten sote-toiminnalle asetettujen tavoitteiden vastaiseen toimintaan ja katkaista sopimukset sellaisten toimijoiden kanssa, joiden toiminta ei vastaa uudistuksessa sote-toiminnalle asetettuja tavoitteita esimerkiksi perustason ja erikoistason työnjaon osalta.

2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

EK:n näkemyksen mukaan sote-uudistus edistää huomattavasti asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia palveluihinsa. Asiakkaalla on mahdollisuus valita itselleen sopiva sote-keskus ja suunhoidon yksikkö sekä vaihtaa niitä, jos palvelut eivät saatavuudeltaan tai laadultaan vastaa hänen tarpeitaan. Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin käyttömahdollisuus antaa lisää mahdollisuuksia valita palveluntuottaja myös muissa kuin suoran valinnan palveluissa.

Tutkimusten perusteella jo tieto asiakkaan mahdollisuudesta valita palveluntuottaja, sekä siitä että rahoitus seuraa asiakkaan valintaa, vaikuttaa myönteisesti palveluntuottajiin (palveluallttius, asiakaslähtöisyys, palvelujen laatu), vaikka asiakas ei tätä mahdollisuutta heti aktiivisesti käyttäisikään.

3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

EK:n näkemyksen mukaan olennaista asiakkaan omaan tilanteeseen sopivan palvelun saamiseksi on palvelujen saatavuus, vaihtoehtoisten saavutettavissa olevien palvelun tuottajien määrä, mutta myös palvelujen järjestämistapa.

EK katsoo, että asiakkaan valinnanvapaus vahvistaa perustuslaissakin säädettyä itsemääräämisoikeutta.

Harvaan asutuille alueille ei sote-uudistuksen myötä pystytä synnyttämään yhtä laajamittaista palveluntuottajaverkkoa kuin tiheästi asutuille alueille, mutta näilläkin alueilla muun muassa liikkuvien sekä virtuaalisten palvelujen kehittäminen tarjoaa mahdollisuuden edistää sopivien palvelujen saatavuutta. On huomattava, että harvaan asutuille alueille ei nykyjärjestelmäkään ole kyennyt tarjoamaan laajamittaista, useita eri vaihtoehtoisia palvelukanavia sisältävää palvelutuotantoa.

Lisäksi EK huomauttaa, että toteutuessa lakipaketti saattaisi johtaa silmäterveyden edistämisen kannalta huonoon suuntaan, koska silmänsairaudet ilmenevät tyypillisesti optikon tutkimuksen kautta ja silmälääkäripalvelujen kokoaminen sote-keskuksiin vaarantaisi näiden palvelujen saannin nykyisellä toimivaksi osoittautuneella tavalla. Ks. myös vastaus kysymykseen 9b.

4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Uudistus luo mahdollisuuden ja kannustimet järjestää sote-palvelut integroidusti ja vaikuttavasti. EK:n näkemyksen mukaan olennaista on, että perustason toimijat kantavat asiakassuunnitelmaan perustuvan laaja-alaisen vastuun omista asiakkaistaan ja huolehtivat heidän palvelujensa koordinoimisesta, niiden toteutumisen seurannasta ja vaikuttavuuden arvioinnista. Yhteinen sähköinen asiakastietojärjestelmä parantaa huomattavasti tiedonkulkua eri toimijoiden välillä ja siten suunniteltujen toimenpiteiden ja yhteistyön toteutumisen sekä toiminnan vaikuttavuuden ja asiakkaan tilanteen seurantamahdollisuuksia. Olennaista on rakentaa kannustinjärjestelmä, joka ohjaa eri tason ja alojen toimijoita vaikuttavaan toimintaan ja tarpeelliseen yhteistyöhön. Vanhus- ja vammais- palvelujen asiakkaille henkilökohtaisen budjetin käyttö tuo asiakkaalle huomattavasti aiempaa paremman mahdollisuuden räätälöidä itselleen asiakassuunnitelman puitteissa tarpeita vastaava palvelukokonaisuus.

5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Mahdollisuudet horisontaalisen integraatioon perus- ja erikoistason välillä kohentuisivat esityksen myötä olennaisesti, kun erikoistason palveluita tuodaan sote-keskustasolle tukemaan hoidon tarpeen arviointia ja sen sisällön määrittämistä. Pelkillä säädöksillä integraatio ei kuitenkaan toteudu, vaan se edellyttää toimintatapojen muuttamista niin palvelujen järjestämisessä kuin niiden tuottamisessakin ja lisäksi erityisesti tietojärjestelmien kehittämisessä ja tiedonkulun varmistamisessa. EK:n käsityksen mukaan sote-keskusten palveluvalikoima rajautui aiempaa suppeammaksi perustuslain tulkinnan seurauksena.

6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Järjestämisvastuun toteuttamisen näkökulmasta maakunnille annettaisiin vähintään riittävät oikeudet ja velvollisuudet. Luonnostellut säädökset mahdollistavat palvelujen järjestämisen siten, että koko sote-uudistukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa.

EK:n käsityksen mukaan lakiluonnosta on edellytysten riittävyyden sijasta enemminkin arvioita siitä näkökulmasta, ovatko maakuntien oikeudet tuottamisvastuun toteuttamisessa jopa liian laajat sote-uudistuksen tavoitteet huomioon ottaen. Uhkana voi olla se, että maakunnille annettava harkintavalta johtaa käytännössä siihen, että palveluille ei aina etsitä potilaiden ja asiakkaiden sekä veronmaksajien kannalta tarkoituksenmukaista toteutustapaa. Tämän takia on tärkeää, että maakuntia ohjataan riittävän yksityiskohtaisesti muun muassa lainsäädännöllä palvelujen sisällön ja niiden järjestämistavan osalta.

7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

- a. **kyllä**
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

EK:n näkemys on, että asiakkaan valinnanvapaus, siihen liittyvä kilpailuasetelma ja rahoituksen osittainen kapitaatiopohjaisuus kannustavat palvelun tuottajia innovoimaan uusia tapoja tuottaa palveluita ja viedä ne asiakkaan lähelle, tuottamaan palvelut kustannustehokkaasti ja uudistamaan prosesseja niin että resurssit käytetään hyväksi mahdollisimman tehokkaasti. Asiakkaan ajankäyttö saa sekin tässä asetelmassa uuden merkityksen resurssina, jonka käyttöön on palveluiden kehittämisessä kiinnitettävä huomiota toisin kuin julkisesti rahoitetuissa sote-palveluissa tähän asti on tapahtunut.

8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

EK:n arvion mukaan kustannusten kasvun hillinnän tavoite voidaan saavuttaa, mikäli palvelujen volyymikehitys noudattaa lakiluonnoksessa määritettyjä periaatteita ja maakuntaindeksin perusteet kehittyvät tulevaisuudessa samalla tavalla kuin viimeiset 20 vuotta. Tavoite on haastava, mutta järjestämislain uudistuksella ja nyt lausunnolla olevalla valinnanvapauslainsäädännöllä on mahdollista luoda julkisiin sote-palveluihin kannusteet ja rajoitteet, jotka johtavat käytettävissä olevien voimavarojen nykyistä tuottavampaan käyttöön.

EK pitää myönteisenä, että lakiehdotuskokonaisuuteen sisältyy kustannusrajoite. Kansalaisten tulotason kasvaessa hyvinvointipalvelujen kysyntä yleensä kasvaa nopeasti. Lisäksi väestön ikääntymisestä aiheutuva palvelutarve kasvaa ensi vuosikymmenellä nopeasti.

Kustannustavoitteen saavuttaminen edellyttää sote-palvelujen järjestämisvastuun siirtämistä nykyistä selvästi suuremmille ja lukumäärältään vähäisimmille järjestäjille. EK kannattaa näiden tehtävien siirtämistä kunnilta perustettaville maakunnille.

Tavoitteen saavuttaminen edellyttää myös asiakkaiden valinnanvapauteen ja monituottajamalliin perustuvaa toimintamallia, jossa järjestämis- ja tuottamisvastuu on mahdollisimman pitkälti eriytetty, erilaiset tuottajat ovat tasavertaisessa kilpailuasemassa ja asiakkaat voivat valita tuottajan useiden vaihtoehtoisten toimijoiden joukosta. Esimerkiksi terveystalujen kokonaisulkoistuksista saatu kokemus osoittaa, että yksityiset toimijat pystyvät tuottamaan laadukkaita terveystaluja edullisemmin kuin kunnat.

Sosiaali- ja terveysmenojen säästämismahdollisuuksia lisää, että sote-palvelujen tuottavuus on viime vuosina kehittynyt heikosti ja tuottavuuden parannusvaraa on näin ollen paljon. Suuret alueelliset erot palvelujen laadussa ja kustannuksissa viittaavat myös suureen tuottavuuden kehittämispotentiaaliin. Lisäksi vanhusten laitoshoidon määrän vähentäminen vanhuspalvelulain tavoitteen mukaiselle tasolle toisi suuren säästön, sillä vanhusten laitoshoidon määrä on nykyisin selvästi vanhuspalvelulain tavoitetta korkeampi. Henkilöstön luonnollinen poistuma tarjoaa mahdollisuuden sote-palvelujen tuottavuuden kohottamiseen, kun henkilöstöä tarvitaan vähemmän niissä toiminnoissa, joissa palvelujen kysyntä pienentyy ja kasvattaa siellä, missä se kasvaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista suuri osa kertyy pieneltä osalta väestöä. Parantamalla perustason palvelujen saatavuutta ja vaikuttavuutta näihin kustannuksiin pystytään vaikuttamaan huomattavasti, kun esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmia ehkäistään, ne hoidetaan alkuvaiheessa tehokkaasti tai ylläpidetään vanhuksen toimintakykyä ja vältetään näin pitkäaikaisen laitoshoidon tarve. Perustason palvelujen saatavuus heijastuu myös päivystyspalvelujen ja sitä kautta laajemminkin erikoistason palvelujen käyttöön, sillä tarve päivystyspalveluihin vähenee paitsi hyvän jokapäiväisen asioiden hoitamisen kautta, myös sitä kautta, että päivystykseen ei ole tarvetta lähteä, jos asia hoituu ripeästi omassa sote-keskuksessa vaikkapa seuraavana päivänä.

EK:n käsityksen mukaan uudistus täyttää edellytykset kustannusten kasvun hillitsemiseen tavoitteiden mukaisesti ja ennen kaikkea selvästi paremmin kuin nykyjärjestelmä, jossa kulut ovat kasvaneet huomattavasti ilman että palvelujen saatavuus ja laatu olisivat parantuneet samassa suhteessa.

Silmälääkärin vastaanottopalvelujen sisällyttäminen sote-keskusten palveluvalikoimaan lisäisi julkisen terveydenhuollon kustannuksia (ks. vastaus kysymykseen 9b).

Kysymyksiä lakiluonnoksen yksityiskohdista

9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista.

9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnan yhdeksi tehtäväksi ollaan säätämässä julkisten sote-palvelujen järjestäminen. Maakunta voisi toteuttaa tämän järjestämisvelvollisuuden tuottamalla palvelut itse, tuottamalla ne yhdessä toisen maakunnan kanssa tai hankkimalla palvelut toiselta maakunnalta tai yksityiseltä tuottajalta.

Maakunnan mahdollisuudet hyödyntää erilaisia tuottamisvaihtoehtoja järjestämisvelvollisuutensa täyttämiseksi ovat erilaiset maan eri osissa. Joillakin alueilla palvelujen tarjonta on laajempi ja etäisyys palvelupisteisiin lyhyempi kuin toisilla. Näistä tosiasioista seuraa se, että potilaat ja asiakkaat eivät voi olla lähtökohtaisesti identtisesti samanlaisessa asemassa palvelujen saatavuuden näkökulmasta.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta olennaisinta on se, että maakuntien erilaisuus tunnustetaan. Lainsäädännöllä maakunnista ei saada samanlaisia. Tärkeä huomioon otettava seikka tässä yhteydessä on se, että maakunnille ollaan säätämässä täysin saman sisältöinen järjestämisvastuu olosuhde-eroista huolimatta.

Järjestämisvelvollisuutensa toteuttamiseksi maakunnan on viime kädessä tuotettava palvelut itse, jos muut tuottamisvaihtoehdot eivät riitä palvelujen saatavuuden turvaamiseen. Tämän takia on perusteltua, että laissa on säännökset maakunnan omasta tuotannosta.

EK katsoo, että 16 §:ssä olevat säännökset saattavat olla liian rajoittavia ja osin myös ristiriitaisia järjestämisvastuun tarkoituksenmukaisimman toteuttamisen näkökulmasta. Velvollisuus sisällyttää sote-keskus osaksi maakunnan liikelaitosta voi olla maakunnan kannalta hankala etenkin tilanteissa, joissa maakunta on perustanut erillisen liikelaitoksen tai yhtiön suoran valinnan palveluja varten tai sote-keskuksia on maakunnan alueella muutoinkin tarpeeksi palvelujen saatavuuden näkökulmasta.

9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

- a. liian laaja
- b. sopiva**
- c. liian suppea

Vapaamuotoiset huomiot

EK pitää erityisen hyvänä ratkaisuna sitä, että terveyspalvelujen palveluvalikoima on aikaisempia luonnoksia laajempi. Eräiden terveydenhuollon erikoistason palvelujen saaminen sote-keskuksesta tukee etenkin saumattomien palveluketjujen aikaansaamista ja hyödyntämistä. Perusterveydenhuollon yksiköissä erityisesti geriatrin, psykiatrin, sisätautilääkärin ja kardiologin konsultaatiot ovat olleet käytettyjä. Tämä edistää palvelujen saatavuutta, lisää perusterveydenhuollon vaikuttavuutta sekä parantaa palvelujen asiakaslähtöisyyttä, kun erikoistason konsultaatiota ei tarvitse aina hakea sairaalasta. Näin rakennettava integraatio tukee tätäkin kautta hyvin mahdollisuutta saavuttaa myös uudistukselle asetettu kustannusten kasvun hillintätavoite.

Sote-keskuksen laajahko palveluvalikoima voi heikentää pienten toimijoiden mahdollisuuksia osallistua palvelujen tuottamiseen. Tämä korostaa tarvetta huolehtia muilla keinoilla (esim. alihankinta, verkostoituminen) pienten tuottajien toimintaedellytyksistä. Ks. myös vastaukset kysymyksiin 14a ja 17e.

*EK katsoo, että silmätautien vastaanottopalvelut olisi pudotettava sote-keskuksen palveluvalikoi-
masta palvelujen saatavuuden, palvelujen sopivuuden, järkevien toimintatapojen ja kustannusten kasvun hillinnän varmistamiseksi. On myös mahdollista, että silmälääkäreiden pienehkö lukumäärä voi muodostaa olennaisen esteen palvelujen järjestämiseksi lain edellyttämällä tavalla.*

9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

- a. liian laaja**
- b. sopiva
- c. liian suppea

Vapaamuotoiset huomiot

Suunhoidon yksikön säädetty palveluvalikoima on kattava. Myönteistä on suunhoidon palveluihin liittyvien terveydenhuollon ammattihenkilöiden konsultaatioiden sisällyttäminen palveluvalikoimaan. EK kuitenkin huomauttaa, että suunhoidon yksiköiden korvausmallia on tarkistettava. Sen keskeinen ongelma on, että korvauksen taso jää väistämättä liian alhaiseksi, sillä käytettävissä oleva julkinen rahamäärä on riittämätön. Toinen ongelma on se, että korvausmalli ei kannusta painottamaan ennaltaehkäiseviä palveluja, mikä olisi suun terveydenhuollossa erityisen tärkeää.

9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

Pykälän 2 ja 6 momentissa todetaan maakunnan asukkaiden palvelutarve suoran valinnan palveluja ohjaavana tekijänä. EK pitää tätä perusteettomana ja esittää sen poistamista molemmista momenteista. Asukkaiden palvelutarve ei tällä tasolla ole maakuntakohtaista eikä se siksi sovellu omaisuudeksi, jonka tulisi vaikuttaa maakunnan ratkaisuihin suoran valinnan palvelujen laajuudesta. Asukkaiden palvelutarve tulisi korvata asiakkaiden valinnanvapauden toteutumisella.

Pykälän 6 momentin mukainen huomioon otettavien seikkojen listaus ei näytä olevan riittävän tarkkarajainen. Yksityiskohtaisista perusteluistakaan ei käy ilmi, mitä esimerkiksi palvelukokonaisuuksien toimivuuden edistäminen, paikalliset olosuhteet tai palvelujen järjestäminen kustannustehokkaalla tavalla tarkoittavat (vrt. 24 §:n 2 momentin yksityiskohtaiset perustelut) ja mitä nämä tekijät merkitsevät käytännössä suoran palvelujen laajuutta ratkaistaessa. Epämääräisyydestä voi seurata käytännössä se, että maakunnille jäisi liikaa tulkinnanvaraa, josta taas voisi seurata epätarkoituksenmukaisia, perusoikeuksienkin kannalta pulmallisia eroja valinnanvapauden piirissä olevien palvelujen osalta maakuntien tasolla.

EK käsityksen mukaan 6 momentti tulisi kirjoittaa luonnosteltua yksiselitteisemmin esimerkiksi siten, että maakunta voisi rajata suoran palvelujen laajuutta silloin, kun

- 1) *palvelujen laajuus johtaisi objektiivisten laskelmien ja arvioiden perusteella kustannusvaihtavuuden heikentymiseen tai asiakas- ja potilasturvallisuuden vaarantumiseen;*
- 2) *kyse on julkisen vallan käyttöön liittyvästä palvelusta, jollei tehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle ole säädetty erikseen; tai*
- 3) *kyseessä on järjestämislain 11 §:ssä tarkoitettu keskitettävä palvelu.*

9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

Ks. vastaus kysymykseen 9d.

9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Perustuslakivaliokunnan kannanoton perusteella sote-keskuksen palveluvalikoimaa sosiaalihuollon palvelujen osalta rajattiin sisältämään vain sosiaalihuollon neuvonta ja ohjaus. Sote-keskuksen ja maakunnan liikelaitoksen yhteistyötä esitetään lakiluonnoksessa tiivistettäväksi.

Kuvatut yhteistyön muodot ovat perusteltuja, mutta pykälät jäävät perusteluinen näiltä osin kovin avoimiksi. Sote-keskuksen tilojen käyttöön liittyvät vastuut ja velvollisuudet sekä taloudelliset vaikutukset on määriteltävä tarkemmin, sillä ei voida odottaa, että esimerkiksi pieni sote-keskus pitää jatkuvasti tilaa vapaana maakunnan liikelaitoksen henkilökuntaa varten ilman taloudellista kompensatiota.

10. **Lakiluonnoksen 4 luvussa** säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos.

10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

- a. **kyllä**
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

- a. **kyllä**
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

11. **Lakiluonnoksen 5 luvussa** säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä.

11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

- a. liian laaja
- b. sopiva
- c. **liian suppea**

Vapaamuotoiset huomiot

EK pitää hyvänä sitä, että tässä luonnoksessa asiakassetelin käyttö on aikaisempaa hallituksen esitystä laajempi. Asiakassetelien käyttöala tukee uudistuksen tavoitteiden saavuttamista muun muassa parantamalla palvelujen saatavuutta ja mahdollistamalla tarkoituksenmukaisen kilpailutilanteen erilaisten palveluntuottajien välille. EK ei näe tarvetta rajata asiakassetelin käyttöä kuntoutuspalveluissa (1 momentin 7 kohta) vain lääkinälliseen kuntoutuksen yhteen osaan eli tässä tapauksessa yksittäisiin vastaanottokäynteihin. Kuntoutuksen, joka ei tapahdu välittömästi erikoissairaanhoidossa annettavan hoidon yhteydessä, tulisi sisältyä asiakassetelillä järjestettäviin palveluihin. Lisäksi EK ehdottaa, että pykälän 1 momentin 11 kohdan yksityiskohtaisiin perusteluihin lisätään silmätaudit.

11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

EK näkee valinnanvapauden keinona kohentaa palvelujen saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta. Siksi valinnanvapauslainsäädännön lähtökohtana tulee olla se, että asiakkaan mahdollisuus valita (palvelutarpeen arvioinnin jälkeen) palvelun tuottaja tulee olla mahdollisimman laaja. Sen rajoittaminen on tarkoituksenmukaista vain silloin, kun valinnanvapaus aiheuttaisi sen tuomia hyötyjä suurempia haittoja.

Pykälän 2 momentti antaisi maakunnalle mahdollisuuden rajata asiakassetelillä tapahtuvaa valinnanvapautta muun muassa sillä perusteella, että se on välttämätöntä palvelukokonaisuuksien toimivuuden näkökulmasta. Toisin kuin kustannustehokkaan järjestämisen näkökulma, lakiluonnos jättää palvelukokonaisuuksien toimivuuden sisällön kokonaan auki. Se voisi pahimmillaan tarkoittaa sitä, että maakunta voisi niin halutessaan tätä epämääräistä ja tulkinnanvaraista perustetta käyttäen rajoittaa asiakassetelin käyttöä suurestikin esimerkiksi oman tuotannon suojaamiseksi. Riski tähän on ilmeinen, sillä kunnat ovat päättäneet hyödyntää vain hyvin vähän (11 miljoonaa euron arvosta vuonna 2015) palvelusetelilainsäädäntöä, joka antaa asiakkaille mahdollisuuden valita palvelun tuottaja kunnan tekemän tarveharkinnan jälkeen.

Maakuntien liiallisen harkintavallan seurauksena voisi olla myös se, että maakuntien asukkaat olisivat suurestikin erilaisessa asemassa asiakassetelipalveluissa. Perustuslaissakin todetun yhdenvertaisuuden näkökulmasta on siksi perusteltua rajoittaa maakunnan päätäntävaltaa. EK esittää harkittavaksi sitä, että jos tietty osa maakunnista (esim. 1/3 väestömäärällä painotettuna) on ottanut palvelusetelin käyttöön tietyissä palveluissa, kaikkien maakuntien tulee tehdä sama päätös kansalaisten yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Näistä syistä palvelukokonaisuuksien toimivuutta koskevasta edellytyksestä tulee luopua tai se tulee määritellä riittävän tarkkarajaiseksi lainsäädännössä.

11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

ks. vastaus kysymykseen 9a ja 11b.

Pykälän 5 momentissa todetaan, että maakunnan tulisi ottaa huomioon asiakaseteleistä päättäessä muun muassa maakunnan asukkaiden tarpeet. Koska ne eivät ole maakuntakohtaisia, ne on syytä poistaa momentista.

Pykälän 5 momentissa todetaan myös, että maakunnan tulisi ottaa huomioon itse laatimansa palvelustrategia, kun se päättää asiakassetelien käytön laajuudesta. EK pitää tätä säännöstä tarpeettomana, koska se antaa maakunnille mahdollisuuden omilla strategiavalinnoillaan kaventaa asiakassetelien käyttömahdollisuuksia.

11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

ks. vastaus kysymykseen 11c.

Jos maakunnille annetaan liikaa päätäntävaltaa asiakaseteleillä hankittavien palvelujen järjestämiseen palvelujen saatavuus ja laatu voivat heikentyä ja asiakkaat ovat erilaisessa asemassa riippuen siitä, missä maakunnassa he asuvat. Tämä olisi vastoin perustuslakivaliokunnan korostamaa kansalaisten yhdenvertaisuutta.

Eduskunnassa viime keväänä käsittelyssä olleen valinnanvapauslakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todettiin, että asiakas voisi halutessaan käyttää omia varojaan ja maksaa asiakasetelin ja/tai henkilökohtaisen budjetin arvon lisäksi itse lisäpalveluita. Asiakkaan tulee voida halutessaan käyttää kattavasti omia varojaan palvelujen rahoittamiseen. EK ehdottaa tämän sisällyttämistä 71 ja 72 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin.

11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämistä vastaavien toteuttamisen näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Ks. vastaus kysymykseen 11c. Maakunnalle on annettu mahdollisuus rajat asiakassetelien käyttöön-ottoa ottaen huomioon palvelukokonaisuuksien toimivuus, palvelujen kustannustehokas järjestäminen, asiakas/potilasturvallisuus sekä lakisääteisistä tehtävistä suoriutumisen vaarantuminen. Maakunnan ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet voivat olla jopa liian laajat uudistuksen tavoitteet huomioon ottaen ja mahdollistaa sen, ettei maakunta ota asiakasaseteleitä käyttöön kuin vähäisessä määrin, jos ollenkaan.

On väitetty, että asiakassetelijärjestelmä vaarantaisi maakuntien edellytykset suoriutua laissa säädettyjen tehtävien hoitamisesta (lähinnä päivystyspalvelut). Väitettä työvoiman laajamittaisesta siirtymisestä yksityisten tuottajien palvelukseen ei ole perusteltu mitenkään. Vaikka terveydenhuollon ammattihenkilöstöllä on perustuslain suoma oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, EK katsoo, että asiakassetelijärjestelmä ei tuottajien saamat korvaukset huomioon ottaen muodosta tosiasiallista uhkaa maakunnille asetettävien velvoitteiden täyttämiseen.

12. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. **kyllä**
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Säännökset antavat asiakkaalle hyvät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen. Keskeistä on, että henkilökohtaisen budjetin käyttömahdollisuutta tarjotaan aktiivisesti ja että maakunta huolehtii 30 §:n velvoitteiden mukaisesti asiakkaan perusteellisesta neuvonnasta ja ohjauksesta palvelujen suunnittelussa.

13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

- a. **kyllä**
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Säännökset ovat asiakkaan neuvontaa, ohjausta ja palvelutarpeen arviointia varten riittävät ja selkeät. 34 §:n neljännessä momentissa on maininta siitä, että maakunnan liikelaitos voi arvioida asiakkaan palvelutarpeen ja laatia asiakassuunnitelman myös suoran valinnan palvelujen osalta. Maakunnan liikelaitoksen laatima asiakassuunnitelma velvoittaisi suoran valinnan palveluntuottajaa toteuttamaan liikelaitoksen määrittämät palvelut. Yhden toimijan suora ja velvoittava oikeus puuttua toisen palveluntuottajan toimintaan istuu huonosti lain tavoitteisiin ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatapoihin. EK:n näkemyksen mukaan asiakassuunnitelman laatimisen tulee edetä yhteistyössä neuvotellen, ei yksisuuntaisena saneluna.

14. **Lakiluonnoksen 8 luvussa** säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä.

14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

EK pitää 39 § 2 momentissa olevaa palvelusuhdevaatimusta epätarkoituksenmukaisena ja esittää sen poistamista.

Luonnoksessa tätä vaatimusta ei perustella mitenkään. Palvelusuhde palvelun tuottajaan ei ole edellytys, saati tae palvelun tuottamisen onnistumisesta. Päinvastoin, joissakin tilanteissa vaatimus voi johtaa siihen, että palvelun tuottaa ammattihenkilö, jonka osaaminen on heikompaa kuin muulla tavalla hankitun työpanoksen osaaminen. Vaatimus voi olla joissakin tilanteissa myös kohtuuton työvoiman saatavuuspulmien takia. Vaatimus vaikeuttaa käytännössä pienten ja keskisuurtenkin yksityisten tuottajien mahdollisuuksia perustaa ja ylläpitää sote-keskuksia.

EK katsoo, että 39 § 3 momentin mukainen työaikavaatimus ei ole tarpeen ja se tulee siksi poistaa. Vastaavan lääkärin ja vastaavan hammaslääkärin fyysinen läsnäolovaatimus sote-keskuksessa ja suunhoidon yksikössä ei vastaa nykyisiä eikä etenkään tulevia tarkoituksenmukaisia työn tekemisen tapoja. Päätoimisuus ei ole kiinni työpaikalla käytetystä ajasta.

14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen.

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. **ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

EK pitää koko pykälää tarpeettomana ja esittää sen poistamista. Järjestämislain 23 § antaa maakunnille riittävät mahdollisuudet järjestämisvastuuseen toteuttamiseen. Poistamisesta seuraa, että myös 43 § on syytä poistaa.

14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksentavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

51 §:ssä maakunnalle annetaan mahdollisuus yksipuolisesti muuttaa suoran valinnan palveluntuottajan kanssa tehtyä sopimusta sekä palveluista maksamiensa korvausten määrää ja perusteita. Maakunnan päättämät muutokset voisivat astua voimaan aikaisintaan jo 30 päivän kuluttua muutosten tiedoksi saattamisesta. Tämä aika on hyvin lyhyt ja EK:n näkemyksen mukaan riittämätön suoran valinnan palveluntuottajan toiminnan sopeuttamiseksi muuttuneisiin ehtoihin. Asianmukainen siirtymäaika olisi vähintään kolme kuukautta.

15. **Lakiluonnoksen 9 luvussa** säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksentavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Palveluntuottajien oikeuksien ja velvollisuuksien tulee olla lähtökohtaisesti identtiset, jotta voidaan edistää palvelujen optimaalista tuottamista ja asiakkaan valinnanvapautta. Poikkeamille tulee olla erityisen vankat perusteet.

Lakiluonnoksessa on tarkoituksenmukaisia säännöksiä erilaisten tuottajien tasavertaisuuden aikaansaamiseksi. Valinnanvapauslaki on kuitenkin riittämätön kilpailuneutraliteetin näkökulmasta.

Kun aiemmin maakunnan liikelaitoksille ehdotetusta yhtiöittämisvelvollisuudesta on uudessa lakiesityksessä luovuttu, on liikelaitosten poikkeavaan verokohteluun ja konkurssisuojaan liittyvät kilpailuneutraliteettiongelmat ratkaistava muulla tavoin. Tähän velvoittaa jo EU:n valtioneuvoston päätös, jota on lakiehdotuksen yleisperusteluissa käsitelty laajasti ja ansiokkaasti. Yleisperusteluissa on asianmukaisesti todettu, että EU:n valtioneuvoston päätös ja EU:n komission antamat ratkaisut on otettava huomioon nyt puheena olevassa lakiuudistuksessa. Erityisen huomionarvoisia ovat tässä suhteessa EU:n komission nimenomaan Suomeen kohdistamat melko tuoreet ratkaisut, jotka on lueteltu lakiehdotuksen yleisperusteluissa. Komissio on ratkaisuihinsa todennut, että suomalaisen liikelaitosmalliin sisältyvä verovapaus ja konkurssisuoja ovat EU:n sisämarkkinoille sopimattomia.

Nyt lakiehdotuksessa ollaan puuttumassa vain tuloverotukseen, mutta maakuntien liikelaitoksille ei voi sallia myöskään kiinteistöveroon, varainsiirtoveroon, arvonlisäveroon tai konkurssisuojaan liittyviä erivapauksia. Sääntelyssä on huolehdittava siitä, että maakunnan liikelaitos ei nauti yksityiseen yritykseen verrattuna edullisempaa kohtelua tulo-, kiinteistö- varainsiirto- tai arvonlisäverotuksessa taikka konkurssitilanteissa. Tätä edellyttävät julkisten varojen tehokkaan käytön vaatimuksen lisäksi niin edellä mainittu EU:n valtioneuvoston sääntely kuin kansallisen kilpailulain 4a luvun säännökset, jotka turvaavat tasavertaisia kilpailun edellytyksiä yksityisen ja julkisen elinkeinotoiminnan välillä.

Luonnos tuloverolain muuttamisesta on tarkoitukseltaan hyvä. EK kuitenkin ehdottaa lain sanamuodon tarkistamista epäselvyyksien välttämiseksi (ks. yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen).

Lakiluonnoksen 57 §:ssä määritellään, että yksityisen palveluntuottajan on kirjanpidossaan eriyttävä julkinen rahoitus, joka on annettu suoran valinnan palvelujen tuottamiseen, sekä rahoitus, joka on annettu työterveyshuollon palvelujen tuottamiseen. Kirjanpidosta on ilmentävä toimintokohtaisesti eriteltyinä kaikki tulot ja menot, jotka tulee esittää tilikausittain tuloslaskelmassa, joka on julkinen. EK pitää vaatimusta työterveyshuoltoa koskevien yksityiskohtaisten taloudellisten tietojen julkistamisesta kohtuuttomana, sillä näiden lukujen myötä toimijat joutuisivat paljastamaan liikesalaisuuksiksi luokiteltavia tietoja toiminnan kustannusrakenteesta ja kannattavuudesta.

Esitysluonnoksen 58 §:ssä asetetaan palveluntuottajalle laajoja tilinpäätös- ja verotustietojen antamiseen liittyviä velvoitteita. EK kannattaa avoimuutta, ja ymmärtää tarpeen valvoa, että julkisia palveluja tuottavat yritykset hoitavat verovelvoitteensa. Julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa tarkistetaan kattavasti, etteivät osallistujat ole laiminlyöneet muun muassa veroja ja sosiaaliturvamaksuja. Kun julkisten hankintojen sääntely ei sovellu suoran valinnan palveluntuottajiin, lienee perusteltua asettaa vastaava selvitysvelvollisuus lausunnon kohteena olevassa sääntelyssä.

EK kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että ehdotetussa 58 §:ssä asetetaan tarpeettoman pitkälle meneviä tiedonantovelvoitteita, joiden kautta yritykset joutuvat antamaan paljon muutakin kuin lainkohdan tavoitteiden kannalta relevanttia tietoa. Tämä aiheuttaa yrityksille huomattavaa hallinnollista taakkaa niiden joutuessa tuottamaan tietoa, jota ne eivät muuten tuottaisi lainkaan.

Erityisen pitkälle menevät ainakin ehdotetun 58 §:n 1 momentin 3) ja 4) kohtien velvoitteet, jotka liittyvät arvopaperimarkkinalain ja kirjanpitolain lainkohdassa tarkemmin yksilöityihin pykäliin. Verovelvoitteiden hoitamisen kannalta tuntuu epätarkoituksenmukaiselta velvoittaa suoran palvelun tuottaja raportoimaan vaikkapa hallituksensa monimuotoisuutta koskevista periaatteista. Kyseisiä velvoitteita on perusteltu muun muassa sillä, että raportointivelvollisuus olisi näin samalla tasolla kuin mitä se on julkisilla tuottajilla nykyisen kuntalain tai tulevan maakuntalain perusteella. Perusteluissa ei ole yksilöity, mihin julkista tuottajaa koskeviin velvoitteisiin tässä kohtaa viitataan, mutta EK:n käsityksen mukaan ehdotetut suoran valinnan palvelujen tuottajaa koskevat velvoitteet menisivät huomattavasti pidemmälle kuin julkista tuottajaa kuntalaissa koskevat velvoitteet.

Myös esimerkiksi 58 §:n 3 momentissa määrätyt velvoitteet ovat EK:n näkemyksen mukaan osittain liian pitkälle meneviä. Vaikuttaa kohtuuttomalta, jos Suomessa suoran valinnan sosiaali- tai terveyspalveluita tuottava yritys joutuu raportoimaan vaikkapa ulkomailla toimivasta elektroniikkavalmistajastaan. EK ymmärtää, että tieto rajat ylittävistä suorituksista ja toimista voi olla jossain tilanteissa relevantti, mutta ehdotetussa laajuudessa raportointivastuu on kohtuuton. Palveluntuot-

taja tulisi yksilöityjen tietojen sijaan velvoittaa ilmoittamaan korkeintaan rajat ylittävien liiketoimien yhteismäärän, tai vastaavan yleisemmällä tasolla kuvatun, ja tuottajalle vähemmän hallinnollista taakkaa aiheuttavan yhteenvedon.

59 §:ssä velvoitetaan tuottaja antamaan maakunnalle tiedot jopa palvelujensa kustannuksista. EK huomauttaa, että tällöin tuottaja joutuisi paljastamaan maakunnalle keskeisiä liike- ja ammattisalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja, joiden salaamiseen sillä olisi normaaliin tapaan liiketoiminnallinen intressi. Liike- ja ammattisalaisuuksien tai vastaavien sensitiivisten tietojen paljastaminen olisi arveluttavaa jopa kilpailulainsäädännön valossa. Tiedot jouduttaisiin ehdotuksen mukaan antamaan maakunnalle, joka saattaisi olisi tuottajan kilpailija samoilla relevanteilla suoran valinnan markkinoilla. Näin kilpailijoiden välillä vaihtuisi luottamuksellisia tietoja, jotka kilpailijoiden tulisi normaalisti pitää salassa toisiltaan. Lainkohdassa tulisi vähintään antaa tuottajalle mahdollisuus kieltäytyä tietojen antamisesta edellä mainituissa tilanteissa.

EK viittaa tältä osin myös käynnissä olevaan EU:n liikesalaisuusdirektiivin kansalliseen implementointityöhön. Siinä liikesalaisuudeksi ollaan määrittelemässä tietoa, joka ei ole yleisesti tunnettua tai helposti saatavissa, jolla on taloudellista arvoa elinkeinotoiminnassa, koska se on salaista, ja jonka osalta tiedon haltija on ryhtynyt kohtuullisiin toimenpiteisiin tiedon salaamiseksi. Kun lakiehdotuksessa esitetään tuottajalle velvollisuutta antaa maakunnalle tiedot kustannuksista jopa asiakkaan tasolla, vaikuttaa selvältä, että velvoite koskisi edellä kuvatun liikesalaisuuden määritelmän täyttäviä tietoja. EK pitäisi kestävämmänä tilannetta, jossa lausunnon kohteena oleva kansallinen lainsäädäntö velvoittaisi tuottajaa paljastamaan kilpailijalle toisen kansallisen lain eli tulevan liikesalaisuuksia koskevan lain tarkoittamia liikesalaisuuksia.

Mikäli raportointivelvoitteiden kohtuullistaminen ehdotetusta tulee vielä harkittavaksi, EK viittaa lopuksi valtioneuvoston kanslian omistajaohjausyksikön 1.10.2014 valtion enemmistöomisteisille yhtiöille antamaan ohjeistukseen maakohtaisten verojen raportoinnista (VNK/1256/ 50/2014). Ohjeistuksesta olisi poimittavissa valinnanvapauslakiin ehdotettuihin raportointivelvoitteisiin monia tuottajan hallinnollista taakkaa helpottavia linjauksia, kuten esimerkiksi "comply or explain"-periaate, jonka mukaan yritys voi raportoinnin sijasta antaa selvityksen tiedoista, joita se ei ole raportoinut.

60 §:ssä velvoitetaan palveluntuottaja vastaamaan palveluunsa liittyneiden hoitokomplikaatioiden ja vastaavien korjaamisen kustannuksista. Hoitokomplikaatiot ovat hoidon yhteydessä syntyviä sivuvaikutuksia, häiriöitä tai lisätauteja, joista osa voi aiheutua hoitovirheistä, mutta osa on hoitotahtumiin liittyviä haittoja, joita ilmenee tietyllä tilastollisella todennäköisyydellä esim. lääkehoidon sivuvaikutuksena huolimatta hoidon asianmukaisuudesta. Komplikaation ollessa tilanne, jota ei olisi voitu välttää, julkisen verorahoitteisen järjestelmän on turvattava kustannukset siltä osin, kun ne eivät ole korvattavia potilasvakuutuksen piiristä.

Varsinaisille hoitovirheille on oma vakuutusjärjestelmänsä, mutta muiden komplikaatioiden osalta kustannuksiin jouduttaisiin varautumaan erillisin vakuutuksin, mikä tulee vaikuttamaan erityisesti pienten toimijoiden mahdollisuuksiin osallistua valinnanvapauspalvelujen tuottamiseen. Tässä yhteydessä on ehdottomasti toimittava siten, että kaikki toimijat vastaavat samalla tavalla hoitokomplikaatioiden kustannuksista. Tämä tarkoittaa sitä, että myös julkisomisteiset tuottajat mukaan lukien maakunnan liikelaitokset vastaavat komplikaatioiden kustannuksista täsmälleen samalla tavalla kuin yksityiset tuottajat. Tämä on syytä kirjata selvästi näkyviin pykälän yksityiskohtaisiin perusteluihin.

EK ehdottaa, että pykälästä poistetaan sanat "ja vastaavien", koska niitä ei ole määritelty.

Lienee myös selvää, että maakunnan liikelaitoksen se nimenomainen palveluyksikkö, jonka toimenpiteen yhteydessä komplikaatio on aiheutunut, ei itse vastaisi 60 § tarkoittamalla tavalla komplikaation korjaamisen kustannuksista, vaan se kuitenkin saisi lähettää asiakkaan siihen samaan verorahoitteiseen vaativaan erikoissairaanhoidon, johon yksityinen ei. Tätä ei voi hyväksyä.

EK pitää 62 §:n yksityisissä perusteluissa todettuja kilpailulainsäädännön muutoksia tarpeellisina tuottajien tasapuolisen aseman edistämiseksi.

16. **Lakiluonnoksen 10 luvussa** säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista.

16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kiinteä korvaus on suoran valinnan palvelujen vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden näkökulmasta toimiva tapa maksaa korvaus palveluntuottajalle. Jotta malli toimisi, on korvauksen perusteiden oltava kohdallaan niin yleisellä kuin yksilöllisellä tasolla. Esitetyt tarvetekijät antavat hyvät perusteet kiinteän korvauksen laskemiseen, mutta etenkin alkuvaiheessa tilannetta on seurattava ja oltava tarvittaessa valmis korjausliikkeisiin. Muissa kuin suun hoidon palveluissa kiinteän korvauksen osuudeksi on säädetty vähintään 2/3, siis hyvin korkea taso. Alkuvaiheessa maltillisempi kiinteän korvauksen osuus vähentäisi näiltä osin paineita, kun suoritekorvauksen ja muilla perusteilla maksettujen korvausten osuus olisi suurempi. Suoritteiden ja niistä maksettavien korvausten määrää maakunta pystyisi seuraamaan tietojärjestelmiensä avulla lähes reaaliaikaisesti ja siten puuttamaan tilanteeseen, jossa suoritteiden määrä näyttää nousevan epätarkoituksenmukaisen korkeaksi.

16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kiinteän korvauksen lisäksi suoran valinnan palveluista maksetaan korvauksia sovittujen suoritteiden perusteella, palvelujen laatuun, kustannustehokkuuteen ja vaikuttavuuteen sidottujen tekijöiden tai muiden maakunnan asettamien tavoitteiden perusteella, minkä lisäksi maakunta voi korvauksissa huomioida alueellisia erityispiirteitä, kuten asukastiheyden syrjäisyyden, kielelliset olosuhteet samoin kuin muut vastaavat olosuhteet. Kuten vastauksessa kysymykseen 16a todetaan, ovat nämä

muut korvauselementit erittäin tärkeitä toiminnan ohjaamisessa tavoitteiden mukaiseksi, minkä vuoksi on perusteltua pohtia niiden osuutta suhteessa kiinteän korvauksen osuuteen.

Asiakassetelipalvelujen ja henkilökohtaisen budjetin palvelujen osalta korvauksia koskevat säädökset ovat selkeät. Ks. myös vastaus kysymykseen 11c.

EK pitää erinomaisena sitä, että maakuntien liikelaitokset velvoitetaan hinnoittelemaan palvelunsa markkinaperusteisesti. Velvoite ei kuitenkaan sellaisenaan ole riittävän vaikutuksellinen.

Esimerkiksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) on äskettäin arvioinut selvityksissään niin kuntien kuin kuntayhtymien palveluiden hinnoittelua tilanteessa, jossa niiden tulisi kuntalain perusteella hinnoitella palvelunsa markkinaehtoisesti. KKV on molempien osalta todennut vakavia puutteita sääntelyn noudattamisessa – kunnat ja kuntayhtymät eivät osaa huomioida hinnoittelussa kaikkia niitä kustannuksia, jotka tulisi sisällyttää markkinaperusteiseen hintaan.

KKV on myös todennut, että sen puuttumiskeinot sinänsä ilmeisiin hinnoitteluvirheisiin ovat voimassa olevan sääntelyn perusteella varsin rajalliset. Jotta maakuntien liikelaitoksille asetettavalla markkinaperusteisen hinnoittelun veloitteella olisi myös käytännön vaikutusta, olisi sääntelyssä joko asetettava velvoitetta rikkoville liikelaitoksille konkreettisia seuraamuksia, tai vaihtoehtoisesti määrättävä, mitä kustannuksia markkinaehtoisessa hinnoittelussa on ainakin huomioitava, jotta se täyttää lain vaatimukset.

16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Ks. vastaus kysymykseen 15.

17. **Lakiluonnoksen 12 luvussa** säädettäisiin lain voimaantulosta.

17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

EK pitää siirtymäsäännöksiä pääosin liian pitkinä ja esittää niiden lyhentämistä pääsääntöisesti 1 vuodella. Kaavailtua lyhyempikin siirtymäaika antaa maakunnille riittävät mahdollisuudet valmistautua järjestämistä vastuun toteuttamiseen ja palvelujen tuottamiseen.

17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

EK:n mielestä 88 §:n 2 momentissa oleva sote-keskukseen ohjautumista koskeva säännös on epätarkoituksenmukainen. Se asettaa maakunnan sote-keskuksen muita sote-keskuksia parempaa asemaan. Kyseistä säännöstä ei perustella lakiluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa tai yleisperusteluissa mitenkään.

EK:n käsityksen mukaan säännöksellä halutaan suojella julkisen vallan omaa tuotantoa antamalla tälle kilpailuetu muihin vastaaviin tuottajiin nähden. Tällaisen kilpailuedun järjestäminen on vastoin sote-uudistuksen tavoitteita ja on ongelmallinen myös kilpailuoikeudellisesti.

Näistä syistä EK ehdottaa, että 88 §:n 2 momentti korvataan säännöksellä, joka oli aikaisemmassa lausuntokierroksella olleessa versiossa.

17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

- a. **kyllä**
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

[Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)

17d. Turvaako esitys sote-palveluiden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

EK:n näkemyksen mukaan yksityisillä tuottajilla on kohtuulliset edellytykset tuottaa maakunnan järjestämävastuulle siirtyviä sote-palveluja. Lakiluonnoksessa on kuitenkin monia osia, jotka antavat maakunnan omalla tuotannolla perusteetonta kilpailuetua. Ks. esimerkiksi vastaukset kysymyksiin 9a, 9d, 11b, 11c, 14a, 15, 16b, 17b ja 17e.

17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Pienten palvelujen tuottajien mahdollisuudet osallistua sote-palvelujen tuottamiseen on otettu melko hyvin huomioon lakiluonnoksessa.

Eräiltä osin kaavaillut säännökset ovat kuitenkin pienten tuottajien kannalta kohtuuttomia siksi, että asettavat vaatimuksia, joiden täyttäminen voi olla käytännössä vaikeaa. Siksi EK ehdottaa eräiden vaatimusten poistamista (ks. vastaus kysymykseen 14a).

18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

[Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)

19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

[Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)

20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta

18 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitaan, että ”silloin, kun suoran valinnan palveluntuottajana toimisi yksityinen palveluntuottaja, säännöksellä annettaisiin tältä osin maakunnan järjestämisvastuuseen kuuluva julkinen hallintotehtävä muun kuin viranomaisen hoidettavaksi.” EK:n näkemyksen mukaan se, että palveluja tuottavat maakunnan lisäksi muut toimijat, ei tarkoita julkisen hallintotehtävän siirtämistä, sillä palveluiden järjestämisvastuu säilyy aina maakunnalla. Sote-keskuksille ei myöskään olla antamassa tehtäviä, jotka sisältävät julkisen vallan käyttöä.

21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen

1) *Valinnanvapauslaki*

16 § 2 momentti:

Poistetaan koko momentti.

18 § 2 momentti:

Poistetaan silmätaudit toisen virkkeen luettelosta.

18 § 6 momentti:

Muutetaan seuraavaksi. "Maakunta voi päättää olla siirtämättä 2 ja 4 momentissa tarkoitettuja palveluja suoran valinnan palveluihin silloin, kun

- 4) palvelujen laajuus johtaisi objektiivisten laskelmien ja arvioiden perusteella kustannusvai-
kuttavuuden heikentymiseen tai asiakas- ja potilasturvallisuuden vaarantumiseen;*
- 5) kyse on julkisen vallan käyttöön liittyvästä palvelusta, jollei tehtävän antamisesta muulle
kuin viranomaiselle ole säädetty erikseen; tai*
- 6) kyseessä on järjestämislain 11 §:ssä tarkoitettu keskitettävä palvelu."*

24 § 1 momentti 7 kohta:

Asiakassetelit tulisivat olla luonnosteltua laajemmin käytettävissä kuntoutuspalveluissa.

24 § 2 momentti:

Poistetaan "palvelukokonaisuuksien toimivuuden tai"

24 § 5 momentti:

Poistetaan "maakunnan asukkaiden tarpeet ja järjestämislain 14 §:ssä tarkoitetun maakunnan palvelustrategian ja sen linjaukset muilta tuottajilta hankittavista palveluista"

24 §:n yksityiskohtaiset perustelut:

Pykälän 1 momentin 11 kohdan yksityiskohtaisiin perusteluihin lisätään silmätaudit.

39 § 2 momentti:

Poistetaan koko momentti.

39 § 3 momentti:

Poistetaan koko momentti.

42 ja 43 §:

Poistetaan molemmat pykälät.

57 § 1 momentti:

Poistetaan 2 kohta.

58 § 1 momentti:

Poistetaan 3 ja 4 kohta.

58 § 3 momentti:

Luonnostellussa laajuudessa raportointivelvollisuus on liian laaja. Supistetaan koskemaan korkeintaan rajat ylittävien liiketoimien yhteismäärän tai vastaavan yleisellä tasolla kuvatun yhteenvedon.

59 § 1 momentti:

Poistetaan toinen virke.

60 §:

Poistetaan sanat "ja vastaavien" pykälästä.

60 §:n yksityiskohtaiset perustelut:

Täydennetään siten, että perusteluista käy selvästi imi se, että myös julkisesti omistetut tuottajat vastaavat komplikaatioiden aiheuttamista kustannuksista samalla tavalla kuin yksityiset tuottajat vastaavat.

71 §:n yksityiskohtaiset perustelut:

*Täydennetään seuraavasti: "Asiakas voisi halutessaan käyttää omia varojaan ja maksaa asiakas-
telin arvon lisäksi itse lisäpalveluita. Asiakkaan tulee voida halutessaan käyttää kattavasti omia va-
rojaan palvelujen rahoittamiseen."*

72 §:n yksityiskohtaiset perustelut:

*Täydennetään seuraavasti: "Asiakas voisi halutessaan käyttää omia varojaan ja maksaa henkilö-
kohtaisen budjetin arvon lisäksi itse lisäpalveluita. Asiakkaan tulee voida halutessaan käyttää kat-
tavasti omia varojaan palvelujen rahoittamiseen."*

88 § 2 momentti:

*Muutetaan seuraavaksi: "Jos maakunnan asukas ei ole valinnut sosiaali- ja terveyskeskusta ja
suunhoidon yksikköä viimeistään 14 päivää ennen tuotantovastuun siirtymistä suoran valinnan
palvelun tuottajille, maakunnan on osoitettava asukkaalle sosiaali- ja terveyskeskus ja suunhoi-
don yksikkö, joka on parhaiten asukkaan saavutettavissa."*

2) Tuloverolaki

21 d §:

*"...tarkoitettujen suoran valinnan palvelujen tuottamasta tulosta valtiolle ja kunnalle tämän lain
124 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön tuloveroprosentin mukaan siten kuin elinkeinotulon ve-
rottamisesta annetussa laissa elinkeinotoiminnan tuloksen laskennasta tuloverotusta toimitetta-
essa säädetään."*